

**Dissertatio inauguralis medico-practica de meteorismo, ejusque  
praecipuis speciebus ... / submittit Joan. Georgius Plenker.**

**Contributors**

Plenker, Johann Georg.  
Universität Wien.  
Royal College of Surgeons of England

**Publication/Creation**

Vienae : Typis Josephi Nob. de Kurzbeke, 1783.

**Persistent URL**

<https://wellcomecollection.org/works/vnq8razz>

**Provider**

Royal College of Surgeons

**License and attribution**

This material has been provided by The Royal College of Surgeons of England. The original may be consulted at The Royal College of Surgeons of England, where the originals may be consulted. This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.



Wellcome Collection  
183 Euston Road  
London NW1 2BE UK  
T +44 (0)20 7611 8722  
E [library@wellcomecollection.org](mailto:library@wellcomecollection.org)  
<https://wellcomecollection.org>

# DISSERTATIO

INAUGURALIS

MEDICO - PRACTICA

DE

METEORISMO,

EJUSQUE PRÆCIPUIS SPECIEBUS

QUAM

ANNUENTE INCLYTA FACULTATE

MEDICA

IN

ANTIQUISSIMA AC CELEBERRIMA

UNIVERSITATE VINDOBONENSE

PRO

SUPREMA DOCTORATUS

LAUREA,

SUMMISQUE IN ARTE SALUTARI HONO-

RIBUS AC PRIVILEGIIS LEGITIME

CONSEQUENDIS

PUBLICÆ DISQUISITIONI

SUBMITTIT

JOAN. GEORGIUS PLENKER,

STIRUS LEUTSCHACHENSIS

*Disputabitur in Universitatis Palatio*

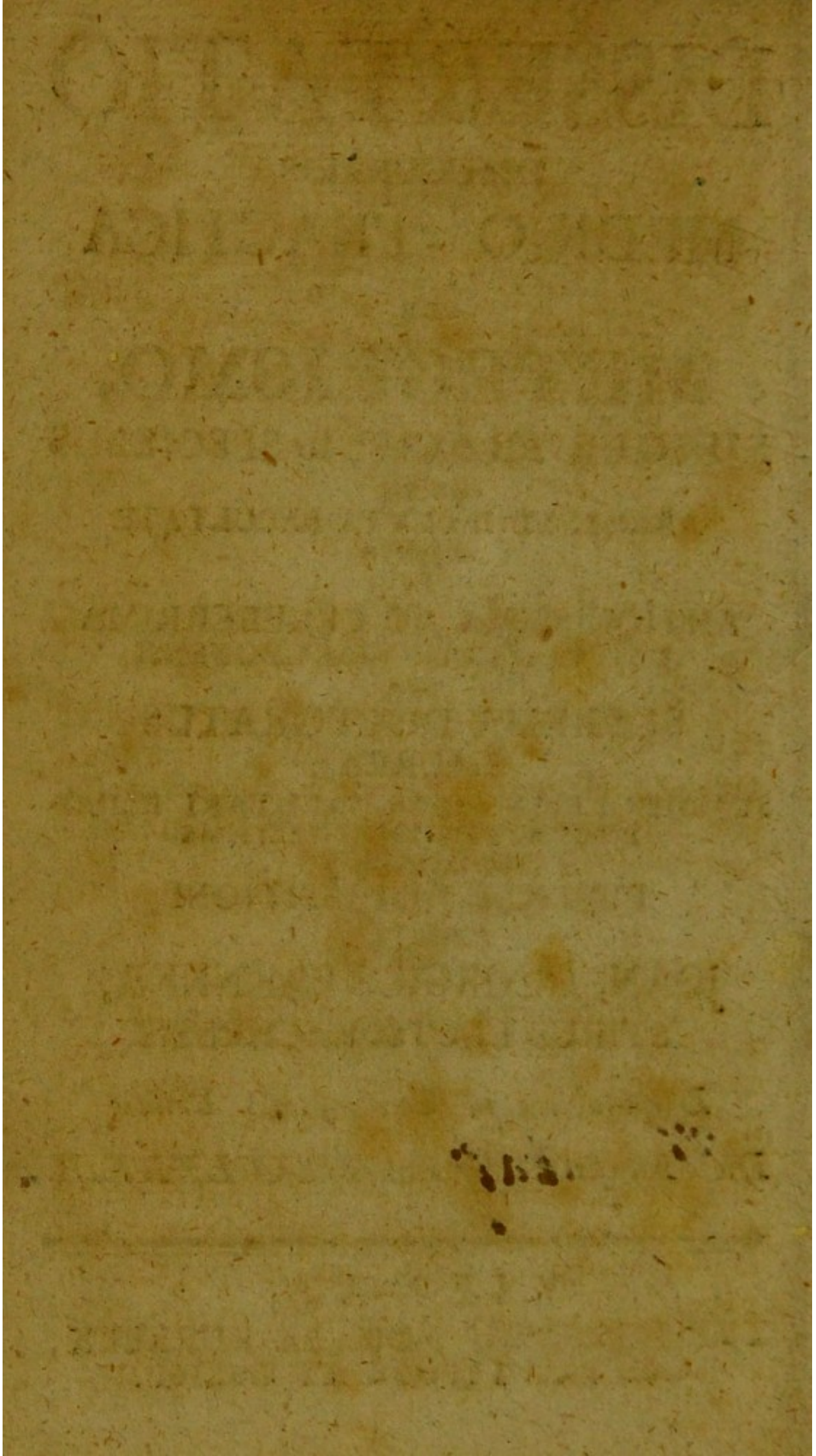
Die 27<sup>ma</sup> Mensis ~~May~~ *May* Anni MDCCLXXXIII.

---

V I E N A E,

TYPIS JOSEPHI NOB. DE KURZBEK,  
CÆS. REG. TYPOGR. ET BIBLIOP.









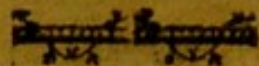
§. I.

**M**eteorismus a græca voce *μετεωγος*, quod latinis *sublimis* dicitur, derivatur. Difinitur in genere, quod fit intumescencia præternaturalis flatulenta vel totius abdominis vel partis tantum.

§. II.

Diagnosıs hujus morbi ex ipsa definitione petitur; notari tamen meretur, quod rarius unıversum tumeat abdomen, plerumque epıgastrica regio elata deprehenditur, & quidem ita, ut cavitas a sternı ad umbilicum, quæ in sanis constanter observatur, abolita plane sit, nonnunquam hypochondria tument, aut umbilicalis regis, rarius lumbi, hypogastrium, pubes.





## §. III.

Sunt, qui hunc morbum cum tympanitide, sunt, qui cum colica flatulenta confundunt; sed ab hisce affectionibus morbosus meteorismus distinguere haud arduum erit, præcipue si quis ad ea, quæ unicuique horum morborum propria sunt, attendere velit: sic a tympanitide distinguitur non intumescencia solum minori, minusque æquali, sed ex eo etiam, quod tympanites per se morbus chronicus, meteorismus vero pro maxima parte morbus acutus, aut saltem symptoma morbi acuti sit. A colica flatulenta discriminatur, quod in hac abdomen nunquam tumeat, licet manu exploratum ratione doloris & tensionis tumere videatur, quod optime notavit cl. Sauvages (a). Dein colicam flatulentam sub ipso paroxismo gravissimus dolor comitatur, qui tamen in meteorismo vel prorsus exulat, aut perexiguus, est aut saltem non adeo gravis observatur.

## §. IV.

Meteorismi causa materialis in ipsa materia elastica ventriculum, intestinave oberrante est quærenda: causam vero efficientem constituunt spalmi quicunque ventriculum vel intestina occupantes, sive dein ab acrimonia ingesta, sive in primis viis generata, sive ex  
ic-

---

(a) Nosolog. method. T. II. p. 519.

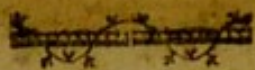


secundis ad primas delata, sive ab animi pathemate fuerint producti. In illis vero meteorismi speciebus, ubi morbi sedes in abdominis cavo hæret, causa morbi erit sola materies elastica viscerum degeneratione exclusa, calore corporis magis rarefacta. Causæ remotæ ad binas classes reduci possunt, ad quarum primam referuntur omnia ea, quæ ventriculum & intestina debilitare, succosque digestionis famulantes inefficaces, vappidusque reddere valent; uti sunt v. g. potus copiosi, emollientes, tepidi, rhecati: febres partim continuæ, partim intermittentes diuturnæ, graves, male curatæ, aut prorsus neglectæ: vigiliæ nimia a studiis improbe cultis, aut computationibus protractis; Venus præmaturre exercita, aut abominabili onaniæ vitio contaminata &c. Ad alteram classem pertinent ingesta quæcunque, & quocunque etiam titulo ingesta sive alimenti, sive medicamenti, sive veneni, quæ flatulenta, viscosa, farinacea, caseosa sunt: huc quoque referri debent omnes ferme species olerum, leguminum, fructuumque horæorum: potus omnes fermentescibiles, aut actu fermentescientes, aut in ipso fermentationis actu suppressi &c. Veteres jam medici monuerunt, omnia similia in cibis, potibusque sumpta flatulentam producere materiem soli fideli observatione edocti, quin causam perspexerint: sic Celsus (b) enumerans ea, quæ inflant, "*omnia fere legumina, pin-*  
A 3 „ *guia,*

---

(b) Lib. II. cap. 26. p. 104.





„ *guia, prædulcia, jurulenta, mustum, atque*  
 „ *etiam id vinum, cui nihil adbuc ætatis ac-*  
 „ *cessit: ex oleribus allium, cæpam, brassi-*  
 „ *cam &c. quidquid subcrndum aliquis assum-*  
 „ *psit, recenset.*

### §. V.


Sedes hujus morbi plerumque ventriculus intestinave sunt, rarius ipsum abdominis cavum. Adferam hic quædam signa; quibus meteorismus intestinalis ab abdominali internoscatur, quum hanc differentiam nosse ad bonam prognosim efformandam multum intersit. Si post causas prægressas ventriculum & intestina debilitantes ab ingestis flatulentis, aut alia quacunque faburra ex secundis viis ad primas delata infletur abdomen, frequentes adsint borborygmi, alvus tarda admodum, merito suspicatur meteorismus intestinalis. Si vero hæc signa abfuerint, & tumeat subito abdomen præcipue in morbis acutis tam inflammatoriis quam putridis cum affectione quadam viscerum abdominalium, si hisce præsentibus meteorismus superveniat, merito concludere licebit, esse abdominalem illum, pessimumque, & brevi ex visceris gangræna subsequeturæ mortis signum.

### §. VI.

Expositis nunc breviter causis, sedeque assignata transeamus ad ipsum modum explanandum, quo meteorismus produci soleat.

Omnis





Omnis meteorismus a quacunque causa productus præsupponit materiem elasticam ; hæc in omni metorismi specie nunquam non præfens est. Rem ita se habere in meteorismo intestinali nemo dubitabit , qui consideraverit copiosum illum aerem , qui manducationis negotio ope salivæ , mucique oris bolo deglutiendo intricatur , quod ex physiologicis (c) sufficienter patet : præterea si consideraverit stupendam illam non raro aeris fixati quantitatem , cujus in omni genere ciborum potuumque præsentiam quam plurimis experimentis demonstravit Boyleus (d) proprius comprobavit immortalis Boerhaave (e) : denique si consideraverit ventriculum extra tempora digestionis vacuum per orificium superius in statu naturali non perfecte clausum , cum æsophago , hunc cum faucibus , hæc vero ope cavi narium aut oris cum aere atmosphærico quodammodo communicare , & inde aerem hunc atmosphæricum lege communi gravitatis per hæc vias in ventriculum irruere , inde per conniventem pylori portam ad intestina transmigrare , donec inter pressionem atmosphææ & resistantiam harum partium perfectum obtineatur æquilibrium. In meteorismo vero abdominali materiem hanc elasticam suppeditat ipsa degeneratio viscerum putri-

A 4

tri-

---

(c) Cl. Marherri prælect. in Herm. Boerh. instit. med. T. I. p. 214.

(d) In experim. phys. mechan. T. I. p. 57.

(e) Chem. elem. T. I. p. 507. & seq.





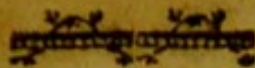
trida & gangrænosa, quod quotidiana & ubique obvia corporum purrescentium observatione confirmatur.

Ab omni calore aerem expandi docet physica : hinc etiam aer ille, quem paulo ante in ventriculo intestinisque perpetuo præsentem demonstravi, calore corporis humani expandetur, expansus fibras musculares horum viscerum irritabit, viscera hæc cum tota mesculosa sint, validisque tunicis constant, resistent huic dilatationi, agentque contra contenta in cavo suo. Vi quadam peculiari a fabrica desumenda in statu naturali intestina nimix suæ dilatationi resistere, & ita quidem resistere, ut vix non solida, & teretia appareant, & dississa vix cavum habere videantur, comprobant vulnera abdominis, dein incisiones vivorum animalium in huncce finem factæ, item mirus ille casus ab Helmontio (f) notatus pueri cujusdam monstrosa hernia umbilicali laborantis ad sesquipalmæ extensionem, sub tenui & pellucida pellicula spectari poterant intestina, & miser ille puer, quotiescunque torminibus afficiebatur, spectandam ilei procellam Helmontio præbuit :  
 „ Adeo ut intestinum istud tanquam sibi ob-  
 „ ambulando ebulliisset, contorqueri & convelli videretur. Idque maxime quoties nova  
 „ tormina infestarent. Quæ cum sub doloribus  
 „ bus

---

(f) In capitul. de Nat. No. 38. p. 339. & 340. & de lithiasi cap. 9. No. 132. p. 734.





„bus sic se haberent, voluit etiam super  
„sanitatem contemplari, qualis esset intesti-  
„norum æconomia. Atque tum observavit  
„aliū successive plane motum, quo se inte-  
„stina exercebant. Nam quoties aliquid su-  
„perne ad anum transmittebatur (erat autem  
„in consistentia liquidioris syrupi & flavum)  
„intestinum suis sese transversis fibris contra-  
„xit, tanquam penitus isthac clauderetur,  
„atque excrementum infra se depelleret: fie-  
„bat enim hoc successiva fibrarum transver-  
„sarum contractura, non secus atque fidicen-  
„tium digitum post digitum aperit & priorem laxat.

Considerari jam potest aer hic calore cor-  
poris humani rarefactus nitens distendere ven-  
triculum intestinave, & vis contractilis ho-  
rum viscerum, qua huic dilatationi resistunt,  
tanquam binæ potentiæ sibi invicem oppositæ.  
In sanitate vis hæc contractilis ventriculi &  
intestinarum prævalet, hinc coercescunt nimiam  
huius materie elasticæ expansionem, hanc al-  
terno tam peristaltico quam antiperistaltico  
motu ingestis admiscet, figit & disponit, ut  
una cum chylo vasis lacteis resorbeatur: ex-  
tra tempora vero chylicationis hæc materies  
ab humoribus vaporum sub forma ex finibus  
arteriarum exhalantibus fixatur, patulisque  
orificiis venarum meseraicarum, vasorumque  
lacteorum absorbetur. Si vero contingat, ut  
major copia huius materie elasticæ in ventri-  
culo & intestinis præsens sit, quam quæ pau-  
lo ante dicta ratione fixari possit, hæc supera-  
bundans copia naturali harum partium con-  
tractio-





tractione sursum, deorsumque expelletur, & materiem ructus flatusque constituet. Hinc cum ventriculus cruda, indigestibilia, flatulenta, potusque fermentescentes toties excipiat, & nimis sæpe repleatur, mirum non est, aerem copia peccantem, aut nimium rarefactum toties superius per ælophagum ori continuum cum impetu explodi.

Intestina crassa præterquam quod ex iisdem fontibus ac tenuia aerem suum hauriant, gaudent tamen peculiari quodam fonte, quo tenuia carent. Physiologi (g) commonstrant, residuam partem ingestorum omni ferme nutritico humore orbam una cum humoribus tam chymo quam chylopoeticis crassioribus, ad resorptionem ineptis, ad intestina crassa relegari, ibique partim mora partim & propria & admixtorum indole quandam subire mutationem, quæ ad initia degenerationum corporum putrescibilium referri posset: durante hac mutatione aer copiosissimus extricatur, qui certe molestissime afficeret intestina hæc, nisi provida natura huic malo occurrisset, intestina tunicis firmioribus muniendo, triplicique ligamentorum robore firmando, quibus suffulta intestina hæc nimix suæ dilatationi resistent, & ab aere hocce elastico irritata contra suum cavum agant, perque vicinam anum  
ad-

---

(g) Vid. cel. Marherri prælect. in Herm. Boerh. instit. med. T. I. p. 491.



adversarium suum subterfugere cogant. Quanta vero vis intestinorum crassorum sit, inde luculenter colligi licebit, quod sæpe flatus crepitusque, quin imo & fæces in homine cæteroquin rebustissimo omnibus etiam viribus renittente, tamen expellantur. Inde videtur etiam explicari posse, cur quandoque flatus post mortem per anum emigret, & abdomen ante monstrose tumens ex templo subsiideat, cum jam evictum sit, vim hanc contractilem intestinorum aliquo adhuc post mortem tempore supermanere. Mirabatur olim Ballonius (b) dum hoc viderat contigisse in focru sua, & in alia adhuc matrona. “ *Quum utraque*  
„ *hydropica foret, & aqualiculus valde disten-*  
„ *deretur partim aquis partim flatu aliquo,*  
„ *postquam utraque exstincta est, ita resedit*  
„ *venter ac si nusquam intumuisse.* „

Ponamus jam hanc contractilem ventriculi & intestinorum vim a quacunque causa debilitari, aer distendendo parietes irritabit etiam fibras musculares propiores non æque debilitatas, hæ sui officii admonitæ sese contrahent, cavumque stringent, si jam ventriculus intestinave pluribus in locis stringerentur aut ex hac causa, aut, quod frequentius, ab acri quodam stimulo hic hospitante irritata, aut nervorum etiam quodam imperio, corpore jam pridem hysterico vel hypochondriaco vicio

---

(b) Epid. & ephemer. Lib. II, T. I. p. 176.





tio affecto, aer hisce carceribus inclusus elasticus, calore corporis adhucdum magis rarefactus, exitum moliens, expandet enormiter parietes ventriculi intestinorumque; atque sic exurget status ille præternaturalis abdominis, qui vulgo meteorismi nomine insignitur.

### §. VII.

Cura hujus morbi juxta generalem indicationem est dirigenda, quæ requirit, ut vis illa, qua ventriculus intestinave dilatationi sui cavi resistunt, augeatur; dein ut aeris in horum cavo contenti elasticitas imminuatur. Ut autem hæc indicationum summa capita prosequamur exactius, juvabit meteorismum in quasdam resolvere species maxime practicas & quidem: 1 in meteorismum flatulentum. 2 saburrulem. 3 inflammatorium. 3 gangrænosum. 5. in meteorismum a vesica urinaria mirum quantum lotio distenta.

### §. VIII.

Prima meteorismi species, quem flatulentum nuncupavi, producit a materia elastica perpetuo ventriculum & intestina oberrante, a calore magis magisque rarefacto, fibris muscularibus a quacunque causa hinc inde spastice strictis. Aerem materiem flatuum esse jam ipse monuerat Hypocrates (i) dicens:

„bo-

---

(i) De flat. cap. 2. Charter. T. VII. p. 214.



„ *hominum enim & aliorum animantium cor-*  
„ *pore triplici alimento nutriuntur. Sunt au-*  
„ *tem illis alimentis hæc nomina. Cibi, po-*  
„ *tus, spiritus. Verum spiritus, qui in cor-*  
„ *pore sunt, flatus vocantur, qui vero extra*  
„ *corpus aer.* „ Incusatur præterea laxitas ven-  
triculi & intestinorum cum vappiditate suc-  
corum digestionis famulantium: unde fit, ut  
hæ partes solito plus relaxatæ cedant nimi-  
um vi distendentis aeris.

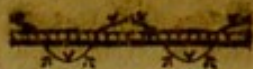
### § IX.

Diagnosis desumitur ex absentia signorum  
reliquis speciebus propriorum: dein ex noti-  
one subjectorum huic speciei obnoxiorum.  
Aggreditur vero præ cæteris laxos, debiles,  
frigidos, pituitosos, victu farinoso, pingui,  
terrestri utentes, sedentariam agentes vitam,  
fœminas hystericas, viros hypochondriacos,  
puellasque chloroticas.

### § X.

Meteorismus hic transitorius est, & sæpe  
flatibus ano & cato expulsis sponte solvitur.  
Si vero natura sibi sola non sufficiat, adju-  
vabitur omnibus iis, quæ spasmos solvunt,  
laxitatem ventriculi & intestinorum una cum  
vappiditate succorum chymo- & chylopoetico-  
rum emendant. Id vero præstabunt omnia,  
quæcunque antispasticorum, carminantium,  
spirituumque aromaticorum titulo insigniun-  
tur:





tur: præterea omnia stomachica amara, rhe-barbarina, roborantia, martialia.

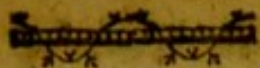
## §. XI.

Transeamus ad 2dam meteorismi speciem explanandam, nobis faburralem dictam. Causa huius speciei assignatur faburra quæcunque ventriculum & intestina inundans sive ex ingestis nata, sive ex viis secundis ad primas delata.

## §. XII.

Cognoscitur ex signis faburræ præsentis. Signa faburram designantia sunt: os impurum, mucosum, aut amarum; dentes & gingivæ fordidae; lingua alba, mucosa, flava; anorexia, aepsia, diaphtora; salivæ insipidae, dulcis, amarescentis, nauseosæ copiosus affluxus in fauces; ructus acidi, amari, putridi, nidorosi, austeri, urentes; sudores nidorosi, olentes; sensus repletionis circa præcordia cum tensione eorundem; pondus ventriculi cum & sine sensu frigoris; jactitatio continua, inquietudo summa: motus tremulus labii inferioris; nauseæ constantes, vomitiones, quin & ipse vomitus materie, acidæ, glutinosæ, viscosæ, amaræ, boraceæ, æruginosæ, vitellinæ, atræ, fauces exurentis, dentes stupefacientis, saporis acerbi, metallici; elatio supremi, medii, vel infimi ventris, attactum jam facile jam difficulter ferentis cum quodam lumborum dolore; bor-





borygmi; alvus modo diarrhæica, fætens, inter flatus putridissimos, modo iterum inordinata, vel etiam stricta.

### §. XIII.

Raro hæc species febre caret. Ferme semper febri acutæ vel pituitosæ vel biliosæ, vel etiam putridæ indolis jungitur: estque præ cæteris frequentior, & plerumque, nisi morbus altas nimis radices egerit, bonæ methodo adhibitæ cedit.

### §. XIV.

Cura binis indicationibus absolvitur, quarum prima est, ut saburra mobilis reddatur: altera, ut emetico aut cathartico aut emetocathartico ejiciatur, prouti saburra vel sursum vel deorsum, vel per utrasque vias moliatur exitum, suis signis cognoscendum. Saburra mobilis redditur potu copioso, solvente, saponaceo, salito, mellito, saccharato. Saburra expellitur sursum. 1. Vel sola mechanica irritatione faucium. 2. Idea ingrata. 3. Agitatione non consueta ut. v. g. gyratione &c. 4. Tepidis aquosis, oleosis. 5. Specificis, ut ipecacuanha, tartaro aut syrupo emetico vel aliis etiam antimonii præparatis &c. Deorsum purgantibus ex salibus mediis, senna, rheo, myrobalanis, jalappa, & similibus exhibitis.





## §. XV.

Saburram sursum moliri exitum cognoscere præter communia saburræ signa ex sensu repletionis circa præcordia, pondere ventriculi, ex elato epigastrio cum levi quodam ad contactum dolore, ex ructibus variis, ex nauseis ferme continuis, vomitionibus, nonnunquam etiam vomitibus &c. Unde optime hoc jam agnovit Celsus (k) de stomachi morbis agens, cum vomitum per se obvientem compescendum esse proposuerit, excepit tamen: *“ si coacuit intus cibus, aut  
„ computruerit, quorum utrumque ructus  
„ ostendunt, ejiciendus est.*

Deorsum vero saburram exitum moliri patebit, si medius vel infimus venter tumidulus, & ad contactum leviter dolens exploretur, aut colicus dolor levis per vices recurrens, borborygmi, flatus olidi, alvus inordinata, sætens, diarrhæica &c. observetur.

## §. XVI.

Hanc distinctiunculam si adhibueris. sæpe febrium pituitosarum, biliosarum, sabur-  
alium evitabis degenerationem putridam, quam  
vero sæpius invitabis si emetici loco catharticum exhibueris; hac enim ratione saburra  
per integrum intestinorum tractum dispersa  
majori

---

(k) Lib. IV. Cap. 6. p. 209.



majori superficiei vasorum resorbentium exponetur, quorum ope illa resorpta & in massam humorum traducta illorum crasin vitiabit, & degenerationem quamdam inducet, quam communi putredinis vocabulo designamus.

### §. XXII.

Tertiam meteorismi speciem constituit meteorismus inflammatorius, cujus causa assignatur inflammatio ventriculi aut intestinorum undecunque nata, Ballonius (1) hanc speciem sub nomine enteritidis flatulentæ describit, & familiare valde symptoma febrium putridarum & malignarum esse affirmat.

### §. XVIII.

Notio hujus speciei innititur imo Signis communibus omnibus inflammationibus.  
2. Signis specialibus viscerum abdominalium.

Ad Signa communia inflammationis referatur tumor, rubor, dolor, calor, fitis una cum lingua alba aut siccescente, pulsu pleno, forti, duro, accelerato, febre continua, alvo paucâ, difficili, urinis paucis, flameis &c.

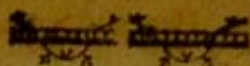
B

Signa

---

(1) Observ. L. II.





Signa specialia inflammatorum viscerum abdominalium ex abdomine leviter tympanitico, dolente, attactum difficulter aut prorsus non ferente desumuntur: præcipue si dolor ille in eodem constanter loco fixus hæreat, si febrim acutam continuam, vomitum pertinacem, tormina acutissima & ~~similissima~~ juncta habeat.

### §. XIX.

In nulla meteorismi specie pulsus tantopere fallaxprehenditur, ac quidem in hac; est enim non raro debilissimus, mollissimus, sub digitis evanescens, licet dirissima inflammatio in intestinis sæviat. Hinc hæc pulsuum fallacia sæpe incautos seducit, ut mutant methodum medendi, & morbum, quem generosissima methodo antiphlogistica debellare deberent, cardiaca, excitante aggrediuntur, quia vires vitæ labascere putant, quotiescunque pulsus debilem inveniunt; sic perversa hac methodo morbum ~~magis~~ magis magisque exasperant, donec inflammatio ad summum evehatur gradum, & abolito omni tam influxu quam effluxu vitali in gangrænam terminetur.

### §. XX.

Quare ut hunc errorem evitemus, oportet non soli pulsuum examini inhærere, sed reliqua

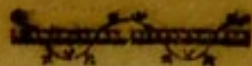


liqua etiam morbi symptomata, ætatem, sexum, vitæ genus, conditionem, sanitatem præcedentem, statumque præsentem &c. verbo historiam morbi perspicaci lustrare oculo, altero ad anni tempus, morbosque corregentes directo. Si in eruendis indicationibus hac processeris via, morbus longe faustiore eventum, & æger adoptatæ restituetur sanitati, qui cardiaca tractatus methodo certam oppetiisset mortem.

### §. XXI.

Methodus medendi in hac specie adhibenda erit antiphlogistica, modo generosior, modo minus generosa, modo etiam generosissima, prouti inflammatio gravior, vel minus gravis, vel gravissima fuerit. Minus generosa methodus antiphlogistica consistit intra solos potus diluentes, attenuantes, emollientes, tepidos larga manu ingestos una cum usu externo fomentorum, cataplasmatum, balneorum & enematum ejusdem indolis. Generosissima vero methodus præter priora exigat simul venæ sectiones largas, frequenterque repetitas. Ex hisce facile erit determinare quid generosior antiphlogistica methodus sibi velit.





## §. XXII.

Nunc ordo nos ducit ad quartam speciem, meteorismum nempe gangrænosum. Oritur hæc species a gangræna viscera quæcunque abdominis occupante. Pessimus hic meteorismus est, & ferme semper certus mortis nuncius, licet reliqua symptomata videantur spem salutis promittere.

## §. XXIII.

In meteorismo a gangræna intestinali producto fors daretur casus, ubi æger servari posset: sed is casus certe ad rarissimos referendus foret si unquam hoc meteorismo præsentem tamen quis servaretur. Is casus solum tunc obtineret, si e. g. exigua tantum portio tunicæ cellulosæ primæ ab internis numerando gangræna corrumperetur, & portionis hujus tabidæ bonitate naturæ, hæroica antiseptica methodo adjunctæ seperatio a vivo fieret, vulnusque juxta artis leges tractatum consolidaretur.

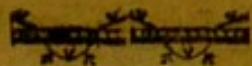
## §. XXIV.

Contingit non raro in febribus putridis, ut æger, qui jam aliquo tempore sub continuis deliriis aut comatosus aut furibundus decum-



eumbebat, linguam exhibebat aridam, siccam, crustosam, anxie & laboriose respirabat, in quo cutis arida, sicca, inperspirabilis deprehendebatur, cum pulsu debili, parvo, cui incisio urinæ & alvus fluebant, qui attactum abdominis tumiduli rudiorum difficulter, vel plene non ferebat, cui extrema frigebant, quod jam olim damnaverat Hypocrates (m) dicens:  
„ a dolore vehementi partium circa ventrem  
„ extremorum refrigeratio, malum, dico, contingit non raro, ut ejusmodi æger subito sine manifesta causa resipiscat, de nullo dolore conqueratur, sese bene habere adfirmet, respiratio emendetur, pulsus antea debilis, parvus, nunc ferme naturalis exploretur. Congratulantur amici, & medicus his solis emendationibus inhærens non attendit ad reliqua concomitantia pessima, licet obvia: nil amplius periculi subesse credens promittit salutem. Sed brevi mutatur tota rerum facies, pulsus jam non amplius naturalis, sed debilissimus, inæqualis, intermittens deprehenditur, metorismus abdominis crescit, respiratio fit laboriosa, anxiosa, sublimis, palpebræ fixæ hærent officii sui immemores, oculi cernuntur lachrymosi, aut pulverulenti, aut fici, extrema frigus marmoreum occupat, sudor viscidus in guttus collectus in facie, collo, jugulo apparet, verbo: adest illa facies hypocratica dicta, & mors cum medici infamia scenam claudit.





## §. XXV.

Quare ejusmodi subitæ emendationi absque manifesta causa in morbis acutis nunquam fidendum, reliqua simul symptomata in considerationem vocanda, & his consideratis, pessimisque deprehensis, audacter enuncian- dum, mortem præ foribus esse, oriundam ex gangræna partis, morbo antea conflictatæ. Hinc adstantes de imminente periculo sunt commonefaciendi, ut invigilent ægro, ne illis insciis fati cedat: hoc si fecerimus, evitabimus scopulos, in quibus toties jam mediocrum fama periclitabatur.

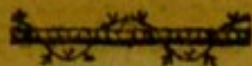
## §. XXVI.

Supereſt ut de 5ta, eaque ultima meteorismi specie pauca quædam differamus. Generatur hic meteorismus a vesica urinaria mirum quantum lotio distenta. Ratio cur vesica, licet plena, tamen non evacuetur, videtur esse quærenda in imminuta irritabilitate tunicæ musculosæ vesicæ, cum reliquæ causæ, uti sunt copia, & pondus, vel acrimonia, a physiologis (n) ad excretionem urinæ

---

(n) Vid. cl. Marherri prælect. in Herm. Boerh. instit. med. T. II. p. 504.





urinæ requisita, adsint, & tamen excretio nulla fiat.

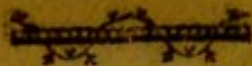
### §. XXVII,

Observatur hoc vitium plerumque in ægris graviter decumbentibus, soporosis, comatosiis, lethargicis, aut delirantibus. Oportet in ejusmodi ægris præter reliquum abdomen quotidie etiam explorare regionem pubis: & si contingat, ut ibi explores tumorem quemdam glabosum, statim in initio huic malo occurras. Neque sufficit quæsisse, an æger quotidie urinam mittat? sunt enim ægri, qui quotidie se se commingunt, aut etiam lotium ad matulam mittunt, sed parcam solum quantitatem, aut saltem non omnem: & sic, cum causæ fecernentes continuo agere pergant, urina pededentim magis magisque accumulabitur, & fibræ musculares sensim sine sensu distractæ, tandem elatere omni amisso, impares evadent expellendo lotio, sicque paralyxis vesicæ immediebilis subsequetur, aut, quod adhuc pejus, crepatura.

### §. XXVIII.

Huic malo medetur sæpe sola exemptio ægri ex lecto, aut circumductio per cubile, si id fieri possit; hac enim ratione procedendo sæpe vesica sui admonetur officii, sponte se





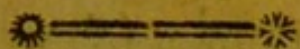
se se contrahit , & urinas largitur copiosissimas. His incassum tentatis catheter applicandus venit, si vero ob vitium quodcunque urethræ, aut colli vesicæ e. g. inflammatorium, catheter applicari nullatenus posset, vesica e contra lotio mirum quantum distenta nos jam periculi paralyfis, aut crepaturæ instantis admoneret, tunc ad vesicæ puncturam erit confugiendum.







# THESES.



## I.

**M**eteorismus est præternaturalis flatulenta abdominis elatio.

## II.

Meteorismus intestinalis sæpissime periculo caret: abdominalis ferme semper funestissimus est.

## III.

Meteorismus intestinalis sæpe sponte solvitur; non raro carminantia, antispastica, roborantia auxilium ferunt.

## IV.

Datur meteorismi species, quæ soli methodo antiphlogisticæ cedit.

## V.

In meteorismo saburrali medicus in evacuando saburram eam sequatur viam, quam natura affectat,

## VI.



## VI.

Saburra sursum turgente emetico utatur;  
deorsum, purgante.

## VII.

Rarissime si unquam saburra sursum turgente purgans emetici vices explebit.

## VIII.

In morbis saburralibus febrilibus emeticum iusto tempore exhibitum mediam absolvit curam.

## IX.

Hac evacuatione neglecta sæpe febris hæc saburralis, in putridam transit.

## X.

Febris putrida plures sub se comprehendit species methodo medendi diversas.

## XI.

Meteorismus a vesica urinaria lotio distenta productus sæpe sola ægri exemptione ex lecto, aut circumductione profligitur.

## XII.

Meteorismus cum subita ægri resipiscencia, pulsu exiti, micante, artubus sudoribusque frigidis, lethalis.

## XIII.



Anceps semper & periculosa meteorismi  
cura, ni distinguatur species.

## XIV.

Certum est, eos, qui artem, quam igno-  
rant, aut in qua solummodo hospites sunt,  
illotis ut ita dicam manibus tractant, longe  
numerosiorem edere stragem, ac morbos in  
populum grassantes.





Handwritten text at the top of the page, likely a title or header, written in a cursive script.

XIV.

Certum est, eos, qui sunt, quamvis  
tunc, aut in quibusdam locis sunt,  
illis ut in eadem manibus tractant, longe  
numerosem esse stirpem, ac morbos in  
populum grahant.

